

AZ 1956-OS FORRADALOM ÉS SZABADSÁGHARC

I. ELŐZMÉNYEK

- 1953. Rákosit Moszkvába rendelték: Nagy Imre kinevezése miniszterelnöknek
- DE: Rákosi maradt a pártvezető és a párt maradt a vezető politikai erő
- A felelősséget megpróbálta Péter Gáborra hárítani – életfogytiglanra ítélték
- 1955. Nagy Imre menesztése – a párton belüli hatalmi harcban szovjet segítséggel győzött Rákosi – Hegedűs András miniszterelnök (Rákosi embere)
- Rákosi bukása azonban küszöbön állt: Hruscsov rendezni akarta a viszonyt Titoval
- Köv.: Rajkot ártatlanul ítélték el – tehát: Rákosi is bűnös
- 1956. XX. Kongresszus: köv.: Rákosi „felmentése”-nem mondták ki a bűnösségét, mert a KB-ban a hívei voltak többségben
- helyére: Gerő Ernő – ugyanolyan bűnös volt
- Kádár János és Marosán is bekerült a vezetésbe – az új idők jele (évekig börtönben voltak a Rákosi-korszakban)
- Pártellenzék kialakulása– reformerek a párton belül: Nagy Imre körül csoportosulnak
- DE: 1955. Nagy Imre leváltása - Rákosi "győzelme"
- Petőfi-kör gyűlései: a fiatal értelmiségiek bírálták a pártvezetést
- Irodalmi Újság: az Írószövetség lapja - a pártfunkcionáriusok bírálata
- 1956. október 6. Rajk László újratemetése
- 1956 október második fele: DISZ kiválása a KISZ-ből – az egyetemisták ifjúsági szervezete- ennek értelmiségi tagozata: Petőfi Kör
- Budapesten és vidéken az egyetemisták a követeléseiket pontokba foglalták:
- Tervgazdaság módosítása, beszolgáltatás eltörlése
- Új ár-és bérszabályozás
- Demokratikus politikai rendszer megteremtése, sajtószabadság
- Nemzeti jelképek visszaállítása, szabad választások
- Szovjet-magyar kapcsolatok kölcsönösségi alapra helyezése
- Szovjet csapatok kivonása, Rákosiék felelősségre vonása

II. FORRADALOM ÉS SZABADSÉGHARC/A FORRADALOM KITÖRÉSE:

OKTÓBER 23-OKTÓBER 27.

- Október 23: a Petőfi-kör és az egyetemisták közös gyűlése: szolidaritás a lengyelekkel
- Hely: Bem tér, időpont: du. 3 óra
- Pártvezetés: betiltotta, majd engedélyezte
- 50 ezer ember (a Műszaki Egyetemről és a Tudományegyetemről indultak az egyetemisták és csatlakoztak hozzájuk a munkások)
- a Bem térről az Országház elé vonultak: Nagy Imre beszédét követelték
- csillapító hatású beszédet mondott ("Eltársak")
- ez csalódást keltett
- a tömeg többi részei:
- Sztálin-szobor (Dózsa György út)
- Magyar Rádió – nyilvánosságra akarták hozni a követeléseket
- De: a rádióba nem engedték be a tömeg képviselőit
- Gerő beszédének beolvasása: a nép ellenségei mozdultak meg
- A Rádió védői közül valaki a tömegbe lőtt – köv.: a forradalom kitörése
- Fegyverek: fegyverraktárakból és tömeg ellen kivezényelt katonáktól
- A Rádió elfoglalása: az éjszaka folyamán
- Hajnalban: szovjet páncélosok próbálták meg leverni a felkelést Gerő kérésére- sikertelen
- Párt: gyülekezési, kijárási tilalom, statárium

A FORRADALOM BUDAPESTEN ÉS VIDÉKÉN

- A következő napokban a felkelés országossá vált

Október 24.

- az Elnöki Tanács Nagy Imrét kinevezte miniszterelnökké
- Cél: a helyzet konszolidálása
- De: a vezetés kicsúszott a pártvezetés kezéből
- A tömegek vették át az irányítást - a szovjet és a magyar fegyveres erők nem tudják leverni a felkelést
- Miskolc: munkásküldöttséget indítanak Nagy Imréhez

Október 25.

- Párt közleménye: az ellenforradalmat felszámolták, feloldották a kijárási tilalmat
- Köv: nagy tömegek mentek ki az utcákra
- Parlament: a békésen tüntető tömegbe lőttek (szovjet páncélosokból és a környező épületek tetejéről)
- 200 ember maradt holtan a Kossuth téren
- felkelőközpontok: Széna tér, Corvin köz, Baross tér, Mester utca, Tűzoltó utca, Kilián laktanya
- általános sztrájk – a munkahelyeken forradalmi bizottságok és munkástanácsok alakultak
- Október 25. Gerő Ernő leváltása- helyére: Kádár János – ennek a hírnek már nem volt hatása
- Budapest rendőrparancsnoka: politikai foglyok szabadon bocsátása
- Maléter Pált a Kilián laktanya ellen vezénylik (hamarosan átáll)

Október 26.

- A forradalom kiszélesedik, egyre többen csatlakoznak, felkelőközpontok kialakulása
- Esztergom, Mosonmagyaróvár: sortűz a békésen tüntetőkre

Október 27.: a felkelés megállíthatatlan

III. A FORRADALOM GYŐZELME: október 28-november 3.

Október 28.

- Új (koalíciós) kormány alakul
- Nagy Imre rádióbeszéde: Nemzeti demokratikus forradalom zajlik
- Az események átértékelését elfogadtatta az MDP vezetőségével is
- ÁVH feloszlata
- Demokratikus többpártrendszer bevezetése
- Szovjet csapatok kivonása Budapestről
- beszolgáltatás megszüntetése
- Majd: megegyezés a felkelőkkel: tűzszünet
- Megkezdődik az új rendszer kiépítése és a szovjet csapatok kivonása Budapestről
- Régi pártok újjáalakulása

Október 29.

- Egyiptom: kitör a háború
- Gerő és társai a Szovjetunióba menekülnek - a Párt összeomlott, a vezetés a kormány kezében

Október 30.

- Köztársaság tér: a Pártház ostroma - népítélet
- Mindszenty József kiszabadítása

Október 31.

- Eisenhower: USA semleges
- Moszkva: az SZKP vezetése a fegyveres beavatkozás mellett dönt
- a szovjet csapatok körülzárják Budapestet
- MSZMP megalakítása – reformkommunisták többségben

November 1.

- Új kormány alakulása – koalíciós alapon – Tildy Zoltán és Kovács Béla is tagja
- A kormány tiltakozik a szovjet csapatok beözönlése + Budapest körülzárása ellen
- Kádár János Moszkvába repül
- Közben folyamatosan áramlottak a szovjet csapatok Magyarországra
- Nagy Imre bejelentése: MO semleges és kilép a Varsói Szerződésből
- ENSZ-hez fordul: a nagyhatalmak ismerjék el MO semlegességét és a Biztonsági Tanács tűzze napirendre a magyar kérdést

November 2-3.

- Hruscsov: előkészíti a szovjet támadást - Forgószél hadművelet
- közben: "tárgyalások" a szovjet csapatkivonásról
- Maléter Pál kinevezése honvédelmi miniszterre
- Mindszenty rádióbeszéde
- November 3. "tárgyalás" a magyar kormány és a szovjet parancsnokság között a kivonulás feltételeiről
- a Maléter Pál vezette magyar tárgyalódelegáció letartóztatása Tökölön

IV. A FORRADALOM LEVERÉSE: november 4- december 12.

- November 4.: nyílt szovjet támadás
- Nagy Imre beszéde a Rádióban –majd: a jugoszláv nagykövetségre menekülnek
- Mindszenty: amerikai nagykövetség
- Kádár rádióbeszéde: a forradalmi munkás-paraszt kormány megalakulása, az október 23-i tömegmozgalom ellenforradalommá vált, ami miatt szükséges a szovjet segítség
- DE: az ellenállás nem szűnt meg: a vidéki és budapesti felkelőcsoportok komoly ellenállást fejtettek ki
- munkástanácsok!!!, sztrájkok
- November 7. Kádár Jánost a szovjet csapatok visszazállítják Budapestre
- November 12. az ellenállóközpontok felszámolása megkezdődik: a szovjetek fokozatosan felszámolták a forradalmi központokat
- a belügyi karhatalom megszervezése (pufajkások), volt ávósok
- November 21. Nagy Imrét és társait: Romániába vitték
- 1956 december 2. az MSZMP (Kádár megtartotta a párt nevét) pártértekezlete: ELLENFORRADALOM
- december 15.: 1. halálos ítélet

V. A MEGTORLÁS

- Munkásőrség megszervezése
- Perek: Nagy Imrét és társait hazahozzák Romániából
- 1958. június: zárt tárgyalás: Nagy Imre, Maléter Pál, Gimes Miklós, Szilágyi József - halál
- A különböző bírósági fórumok 1956. november 4. és 1963 szilvesztere között 26621 személyt marasztaltak el, zömüket tiltott határátlépésért és azzal összefüggő embercsempészetért (8031 fő, 30,1%), megint másokat izgatás (6949 fő, 25,3%), összeesküvés vagy lázadás (4661 fő, 17,5%), illetve fegyverrejtegetés (3577 fő, 13,4%) miatt ítélték el. Hazaárulást és kémkedést mindössze 44 fő "követett el". Az elítéltek 93%-a öt évnél nem hosszabb szabadságvesztéssel "megúsza", így "mindössze" 613 főt sújtottak 5-10 évig terjedő vagy életfogytiglani (65 fő) börtönbüntetéssel.
- Az utolsó kivégzésig a különböző bíróságok 367 embert ítélték halálra, közel kétharmadukat, 269 főt egyértelműen '56-os szerepvállalásuk miatt. Ez több mint kétszerese az 1848-1849-es forradalom és szabadságharcot követő megtorlás halálra ítélt áldozatainak
- Az újonnan felállított internálótáborok felé 13 ezer fogoly vette útját, tízezrek kerültek rendőri felügyelet, 300 ezren rendőrségi megfigyelés alá (bár ez a Rákosi-korszakhoz képest enyhülést jelentett), további tízezrek veszítették el állásukat;
- A magyar társadalom veszteségéhez emellett nagyban hozzájárult az a közel 200 ezer emigráns is, akik a forradalmat követően hagyták el az országot.